

Rok 2023 zvolen FAO „Rokem prosa“

08. 02. 2023

3.2.2023 - Na svém 75. zasedání v březnu 2021 vyhlásilo Valné shromáždění OSN rok 2023 Mezinárodním rokem prosa (IYM - International Year of Millets). Mezinárodní rok prosa je příležitostí ke zvýšení povědomí o prosu, jeho specifikách v pěstování, možnostech využití a výhodách ze zemědělského a zdravotního hlediska.

Historie a budoucnost prosa v ČR a ve světě

Proso je plodinou, která se pěstuje především v subsaharské Africe a v Asii, kde je jednou ze základních potravin. Největšími stávajícími producenty jsou Indie, Nigérie, Niger a Čína. Popularita prosa tkví především v jeho nenáročnosti; proso je možné pěstovat v nepříznivých klimatických podmínkách, v nichž se většině plodin nedaří. Vzhledem k tomu, že je proso často jedinou plodinou, kterou lze sklízet v obdobích sucha, stává se tak často základní potravinou pro populace v regionech ohrožených nedostatečným potravinovým zabezpečením.

([FAO](#), 01/2023)

Do ČR se proso dostalo pravděpodobně během stěhování národů přibližně mezi 4. a 7. stoletím našeho letopočtu a stalo se jednou ze základních potravin středověkého jídelníčku. Prosa existuje řada druhů, z nichž se v ČR pěstuje převážně proso seté (*Panicum miliaceum*) pocházející z Mongolska. Ve druhé polovině 20. století začalo proso z evropských polí ustupovat pšenici, která byla v rámci Zelené revoluce vyšlechtěna na vyšší výnosy a mezi lidmi si získala oblibu i pro svou univerzálnost a snadné zpracování. Podobně jako proso byly pšenici vytlačovány i do té doby pro Evropu typické plodiny jako pohanka, oves či žito. Dnes se na více než třetině osevní plochy v ČR pěstuje právě pšenice.

([Národní zemědělské muzeum - proso seté](#), [Národní zemědělské muzeum - pšenice setá](#), 01/2023)

Počátkem listopadu se ve Výzkumném ústavu rostlinné výroby konal odborný seminář pro zemědělskou praxi, který se soustředil na pěstování prosa a čiroku. Obě tyto plodiny velmi dobře snášejí sucha, díky čemuž mají potenciál přizpůsobit se probíhající změně klimatu lépe než řada v současné době populárních obilnin, jakými jsou například pšenice a kukuřice. K plnění závazků Green Deal v zemědělském sektoru přispívá projekt EU [Great Life](#). Projekt si klade za cíl seznámit zemědělce s alternativami plodin (zejména s prosem a čirokem), které jsou vhodné do měnících se klimatických podmínek. Tyto plodiny představují pro zemědělce možnost rozšířit v budoucnu portfolio pěstovaných plodin, a tím diverzifikovat riziko ztrát zapříčiněných měnícími se klimatickými podmínkami, zvýšit zisk a v neposlední řadě i přispět k biodiverzitě zemědělské krajiny a rozšíření možností volby kvalitních surovin pro spotřebitele.

([Výzkumný ústav rostlinné výroby](#), 11/2021)

Vlastnosti prosa

Proso je přirozeně bezlepkové a obsahuje řadu živin zásadních pro lidské zdraví. Díky vláknině přispívá k dobrému trávení, vysoký obsah fosforu působí proti únavě a depresi, vitamíny skupiny B a vysoký obsah železa jsou vlastnosti prosa pomáhající v boji s chudokrevností. Obsah mědi a zinku napomáhá adekvátní krvetvorbě a správné funkci nervového a imunitního systému. Nízký glykemický index činí z prosa vhodnou potravinu pro osoby trpící diabetes. Oloupané obilky prosa, jáhly, jsou populární potravinou v mnoha zemích. Jáhly se melou na mouku, upravují se na krupici, z jáhel se vaří kaše a

fermentované proso je základem řady nápojů.

Mezinárodní obchod

Celkově činil v roce 2022 import prosa (bez prosa k setí) do ČR 2 011 420 kg, přičemž jednoznačně největší podíl z celkového objemu byl importován z Polska. Import ze zemí mimo Evropu je dlouhodobě řádově nižší, jediným podstatnějším mimoevropským obchodním partnerem je Čína, z níž nicméně ČR importuje pouhých 8,5 % v porovnání s Polskem. Export prosa z ČR se pohybuje na podstatně nižších hodnotách; v roce 2022 dosáhl celkový export prosa z ČR hodnoty 1 579 513 kg, přičemž nejsilnějším exportním partnerem bylo opět Polsko, následované Itálií a Německem, export do mimoevropských států je zatím na zanedbatelných hodnotách.

(Český statistický úřad, 2/2023)

Ač proso nepředstavuje v kontextu importu potravin do ČR zásadní položku, rozvoj pěstování prosa by pozitivně přispěl k soběstačnosti České republiky v případech omezení možností importu ze zahraničí. Aby byly schopny pokrýt vlastní potřeby, země Eurasijské hospodářské unie (Rusko, Arménie, Bělorusko, Kazachstán a Kyrgyzstán) na jaře 2020 například zcela zakázaly vývoz některých druhů zeleniny a obilovin. Mezi potraviny, jejichž export byl dočasně přerušen patřilo i proso, dále pak pohanka, rýže, žito, sójové boby, cibule a další plodiny. Před zastavením importu, tedy v roce 2019, představovala hodnota importu prosa z Ruska do ČR 1500 kg. (MZe, 4/2020)

Ing. Veronika Toušek

Odbor zahraničně obchodní spolupráce, MZe